

Spis treści

Od redakcji

BARBARA MARKIEWICZ

O rewolucji raz jeszcze

ANNA KRZYNÓWEK-ARNDT

Rewolucja obywatelska w ujęciu Hannah Arendt a paradoksy działania politycznego

W. JULIAN KORAB-KARPOWICZ

Polityka i czas, czyli walka epok: tradycyjności, moderności, postmoderności

TOMASZ GRZEGORZ GROSSE

O potencjale rewolucyjnym w Europie

AGNIESZKA NOGAL

Solidarność jako wartość polityczna

PIOTR KOŁODZIEJCZYK

New Deal jako zjawisko rewolucyjne według The Revolution Was Garetta Garretta

JOLANTA SAWICKA

Demokracja jako permanentna rewolucja w ujęciu Claude'a Leforta

MICHAŁ R. WĘSIERSKI

Kilka uwag o kryzysie i potrzebie filozofii polityki

RECENZJE

Agnieszka Nogal

Cudze chwalicie...

(Włodzimierz Bernacki: *Myśl polityczna I Rzeczypospolitej*)

Emilia Kaczmarek

Huragany, ludożercy i giełdowi maklerzy – czyli o tym, jak napisać popularną książkę filozoficzną

(Michael J. Sandel: *Sprawiedliwość. Jak postępować słusznie?*)

Jowita Radzińska

O możliwych związkach solidarności i społeczeństwa obywatelskiego

(Karolina Ciechorska-Kulesza, Radosław Kossakowski, Paweł Łuszczeczko, red.: *Kultura solidarności. Socjologiczno-antropologiczne analizy kulturowego dziedzictwa „Solidarności”*)

BARTOSZ FINGAS

Zmagania ekonomii z filozofią

(Łukasz Hardt: *Studia z realistycznej filozofii ekonomii*)

TOMASZ SOSNOWSKI

Banalność pragmatyzmu i piękno amerykańskiej nadziei

(Richard Rorty: *Filozofia a nadzieja na lepsze społeczeństwo*)

Abstracts

Abstracts

Barbara Markiewicz

O rewolucji raz jeszcze

Jako punkt wyjścia rozważań autorka przyjmuje, iż pojęcie rewolucji przeszło podobną ewolucję jak pojęcie demokracji. Ograniczone pierwotnie do pewnej rzeczywistości i sfery (ustrój) pojęcie demokracji nabrało obecnie znaczenia uniwersalnego, stając się synonimem pewnego wspólnego dobra. Można zatem uznać, iż podobne przesunięcie znaczenia dokonało się w odniesieniu do pojęcia rewolucji. Jeśli jednak, jak pokazują kłopoty z jego medialnym wykorzystaniem, uniwersalny wymiar pojęcia rewolucji nie dotyczy warstwy aksjologicznej i ideologicznej, to należy poszukać go gdzie indziej. Autorka proponuje ominięcie obszaru politycznych idei i wartości oraz przyjrzenie się technicznej stronie rewolucji. W każdą rewolucję wpisana jest bowiem specyficzna technika przejmowania władzy i ustanawiania jej nowej formy.

KEYWORDS: pojęcie rewolucja, pojęcie władzy.

Summary

I accept, as a starting point for these considerations, that the concept of the revolution has changed historically in a similar way, as the concept of democracy. Limited initially to a certain reality and realm (regime) the concept of democracy has become a universal meaning today, becoming synonymous with kind of the common good. I wanted to show that similar changes in the meaning we can observe in regard to the concept of revolution. However, as the trouble with its media using shows, the universal dimension of the concept of revolution does not apply to axiological and ideological layers it should be, I think to look for it elsewhere. I suggest avoid the political ideas and values and take a look at the technical side of the revolution. Every revolution is, in fact, a specific technique for the taking over of power and the establishment of its new form.

Anna Krzynówek-Arndt

Rewolucja obywatelska w ujęciu Hannah Arendt a paradoksy działania politycznego

W pojęciu rewolucji zawierają się dziś dwie najbardziej istotne, a zarazem przeciwstawne sobie cechy życia politycznego: z jednej strony kruchość i wrażliwość świata rzeczy, kreowanego przez człowieka, brak trwałości i mocnego oparcia, również porządków politycznych. Z drugiej – zdolność człowieka do kreowania i budowania nowego porządku z nadzieją na jego przetrwanie. Aby jednak zrozumieć te elementy, bardziej adekwatne wydają się konceptualizacje polityki i politycznego działania przewidujące otwarcie sfery publicznej na argumenty języka tradycji religijnych (desekularyzacja i odprywatyzowanie religii jako znamiona epoki ponowoczesnej) oraz na problematykę godności ludzkiej pracy. Ważna jest także świadomość, że wymaga to przededefiniowania miejsca założeń antropologicznych oraz radykalnego poszerzenia rozumienia istoty ludzkiego działania w stosunku do tego, co proponuje Hannah Arendt. Konieczne jest rozumienie, że chodzi tu o wiele poważniejszą redefinicję niż niewielki w istocie retusz, jaki bywa określany zwrotem w myśli Habermasa; autora, który ostatecznie zawiera „laickim siłom rozumu komunikacyjnego”, mimo że wspomina o „komplementarnym procesie uczenia się” od siebie światopoglądów religijnych i świeckich.

KEYWORDS: Hannah Arendt, rewolucja, przestrzeń publiczna.

Włodzimierz Julian Korab-Karpowicz

Polityka i czas, czyli walka epok: tradycyjnoci, modernoci, postmodernoci

Istnieją różne konflikty społeczne. Niektóre z nich można uznać za wewnętrzne. Tradycyjne społeczeństwa w przeszłości były polem wielu konfliktów i wojen o podłożu dynastycznym, ekonomicznym, etnicznym i religijnym. Następnie, w epoce modernoci, zaczęły dochodzić do głosu konflikty gospodarcze i ideologiczne między suwerennymi państwami narodowymi lub grupami państw. Fundamentalną jednak formą konfliktu, który napędza historię od ponad trzystu lat, jest zderzenie epok. Prowadzi ono do głębokiej przemiany ludzkiego życia: od tradycyjnego, opartego na wartości tradycyjnej wspólnoty, całości kulturowej, przez modernistyczne, którego wyrazem jest świeckie, suwerenne państwo nowoczesne, do postmodernistycznego, wyrażającego się w idei globalizacji, obaleniu wszelkich tradycyjnych barier, społecznych i moralnych oraz w fundamentalizmie religijnym.

Autor stawia hipotezę, że konfliktem fundamentalnym jest walka epok, co stanowi dotychczas niedostatecznie zauważony grunt, na którym rozgrywają się różne inne formy konfliktów, także walka między cywilizacjami. Walka epok w postaci sporu między tradycyjnością, modernością i postmodernością doprowadziła świat Zachodu do wewnętrznego rozdarcia i powoduje, że staje się on coraz mniej zdolny do udźwignięcia nowych pojawiających się dziś przed nim wyzwań.

KEYWORDS: modernizm, postmodernizm, konflikt, cywilizacje, tradycja.

Tomasz Grzegorz Grosse

O potencjale rewolucyjnym w Europie

Celem artykułu jest analiza sytuacji w Unii Europejskiej pod kątem pytania o to, czy na przełomie lat można mówić o sytuacji przedrewolucyjnej. Autor analizuje trzy czynniki przyczyniające się do rewolucyjnej zmiany politycznej, tj. czynnik geopolityczny, gospodarczy oraz legitymizacyjny. Następnie przedstawia prognozę zmian w procesach integracji, które mogą nastąpić w wyniku kumulacji napięć politycznych w wyżej wymienionych dziedzinach.

KEYWORDS: rewolucja, geopolityka, kryzys gospodarczy, legitymacja polityczna, Unia Europejska.

The article aim is analysing the situation in the European Union in terms of whether we can talk about the pre-revolutionary situation in 2013. This analysis refers to three factors contributing to violent political change, especially geopolitical factor, economic and democratic legitimacy. The article concludes with forecast of possible changes in current integration processes, which may occur as a result of accumulation of political tensions in the above-mentioned fields.

Agnieszka Nogal

Solidarność jako wartość polityczna

Więzi poziome, budując sieć wzajemnych relacji, spajają społeczeństwo, niwelując różnice wynikające z innych źródeł. Solidarna wspólnota polityczna opiera się na własności prywatnej, a nie wyłącznie wspólnej, ale jednocześnie niweluje dysproporcje ekonomiczne, aby konflikty ekonomiczne nie stawały się treścią sporów politycznych, powodując powstawanie zantagonizowanych grup społecznych. Tak pojęta solidarność może stabilizować wspólnotę polityczną, na co wskazuje także przypadek stabilnych zachodnioeuropejskich demokracji, realizujących po drugiej wojnie światowej ideały państwa opiekuńczego. Może odegrać taką rolę także obecnie, kiedy ruchy takie jak Occupy Wall Street czy Oburzeni w Europie, wyrażają bunt przeciw nierównościom.

Współcześnie idea solidarności może być realizowana w wielu wymiarach: na poziomie lokalnym, gdzie jest najszersza wiedza o konkretnej sytuacji najsłabszych obywateli; na poziomie państwowym, gdzie istnieją instytucje mające za cel spójność wspólnoty politycznej (np. pod względem ekonomicznym czy kulturowym) oraz na poziomie ponadpaństwowym – aby zniwelować zagrożenia, jakie niesie ze sobą narastające rozwarstwienie ekonomiczne między państwami.

KEYWORDS: rewolucja, solidarność, idea solidarności, solidarność ekonomiczna, stabilność ustroju, redystrybucja.

Piotr Kołodziejczyk

***New Deal* jako zjawisko rewolucyjne według *The Revolution Was* Gareta Garreta**

Celem artykułu jest próba ustalenia, czy pewne elementy *New Deal* sprawiają, że można te reformy określić mianem zjawiska o charakterze rewolucyjnym. Jeśli mówimy o *New Deal* jako o modelu rewolucyjnym, możemy powiedzieć, że zmiana rewolucyjna polegała na wyzwoleniu klasy biurokratyczno-urzędniczej spod władzy obywateli. To rząd wyzwalał się spod władzy obywateli. Dlatego też można stwierdzić, że zmiana ta dokonała się bez jakościowej zmiany panującego ustroju (z uwzględnieniem uwagi zapożyczonej od Arystotelesa). Stany Zjednoczone pozostały w ustroju demokratycznym, niemniej ciężar władzy w obrębie tego ustroju został przeniesiony z rąk wolnych obywateli do aparatu biurokratyczno-urzędniczego. Taki porządek, prócz względnie bezprzemocowego charakteru tych zmian, mógł skłonić Garretta do określenia *New Deal* mianem przewrotu, który przemknął za plecami największych przeciwników rewolucji.

KEYWORDS: rewolucja, New Deal, legitymizacja władzy, interwencjonizm państwowy.

Jolanta Sawicka

Permanentna rewolucja w ujęciu Claude'a Leforta

Francuski filozof Claude Lefort za młodu był zaangażowanym trockistą. Jednak w połowie lat pięćdziesiątych, zatem bardzo szybko jak na ówczesne tendencje wśród francuskich intelektualistów, utracił wiarę w sens komunistycznej, prawdziwie proletariackiej rewolucji, która miała „dać” prawdziwie socjalistyczne społeczeństwo. Odbierając marksizmowi miano filozofii politycznej zaproponował nową refleksję nad polityką. Fundamentem tej nowej filozofii politycznej stała się opozycja totalitaryzmu i demokracji. To, z jakim społeczeństwem mamy do czynienia: totalitarnym czy demokratycznym, decyduje sposób, w jaki władza zajmuje miejsce. W totalitaryzmie miejsce władzy jest trwale zajęte przez konkretną grupę lub jednostkę. W demokracji natomiast miejsce władzy jest puste. Nikt, żadna grupa ani jednostka, nie może na trwałe zająć tego miejsca, przy czym każdy do tego miejsca ma prawo. A zatem tak rozumiana demokracja nie ma żadnych trwałych podstaw, a raczej jej podstawą jest nietrwałość i nieokreśloność. Dla Leforta to właśnie demokracja stanowi synonim rewolucji, rewolucji, która zmusza członków społeczeństwa do nieustannego zaangażowania politycznego, w celu nie dopuszczenia do trwałego zajęcia przez kogoś miejsca władzy. Powstaje zatem pytanie, czy permanentna rewolucja rzeczywiście stanowi o demokratyczności społeczeństwa i skutecznie chroni przed totalitaryzmem?

KEYWORDS: rewolucja, demokracja, władza, totalitaryzm.

Michał R. Węsierski

Kilka uwag o kryzysie i potrzebie filozofii polityki

Filozof polityki nie powinien być inżynierem społecznym, nawet jeśli miałaby się zajmować inżynierią cząstkową w sensie Popperowskim, ale raczej kimś w rodzaju społecznego geodety – wytyczającego działkę pod zabudowę, za którą odpowiedzialni są politycy. Terenem wydzielonym pod tę zabudowę jest uporządkowany system pojęć filozoficznych i krytyczne studia, wraz z komentarzami, nad dziejami myśli politycznej.

Jednym z rezultatów pracy filozofa powinna być myśl uporządkowana, tzn. wiedza przedmiotowa, obejmująca m.in. genezę i ewolucję pojęć filozoficznych, związki poszczególnych koncepcji ideowych czy ukazanie szerszego tła kulturowego, na którym dane idee były rozwijane (filozof polityki w swej pracy rekonstrukcyjnej musi się poruszać w granicach dopuszczalnych interpretacji analizowanego tekstu).

Filozof wszak robi to, czego inni wykonać nie potrafią lub nie mogą z racji wydzielenia z dawnej filozofii nauk szczegółowych. Filozof nie zostaje więc wyrzucony poza obręb dociekań naukowych, sam może się nimi posługiwać równie sprawnie jak przedstawiciele tychże nauk. Wręcz przeciwnie – zajmuje on wyjątkową pozycję w życiu społecznym każdej zbiorowości.

KEYWORDS: filozofia polityki, metoda badań filozoficznych, myśl polityczna, historia idei.